

Suomen Yrittäjien ehdotukset nuorten saamiseksi koulutukseen ja työhön

Suomen tulevien vuosien merkittävä ongelma on työvoiman uhkaava väheneminen. Työvoiman väheneminen supistaa työpanoksen määrää taloudessa, jolloin hyvinvoinnin rahoituksen kannalta välttämätön talouskasvu jäisi riippumaan yksin tuottavuuden parantumisesta. Näin ollen on tehtävä kaikki voitava sen eteen, että entistä useampi työiässä oleva kansalainen olisi myös työssä; työhön osallistumisastetta on siis saatava nostettua.

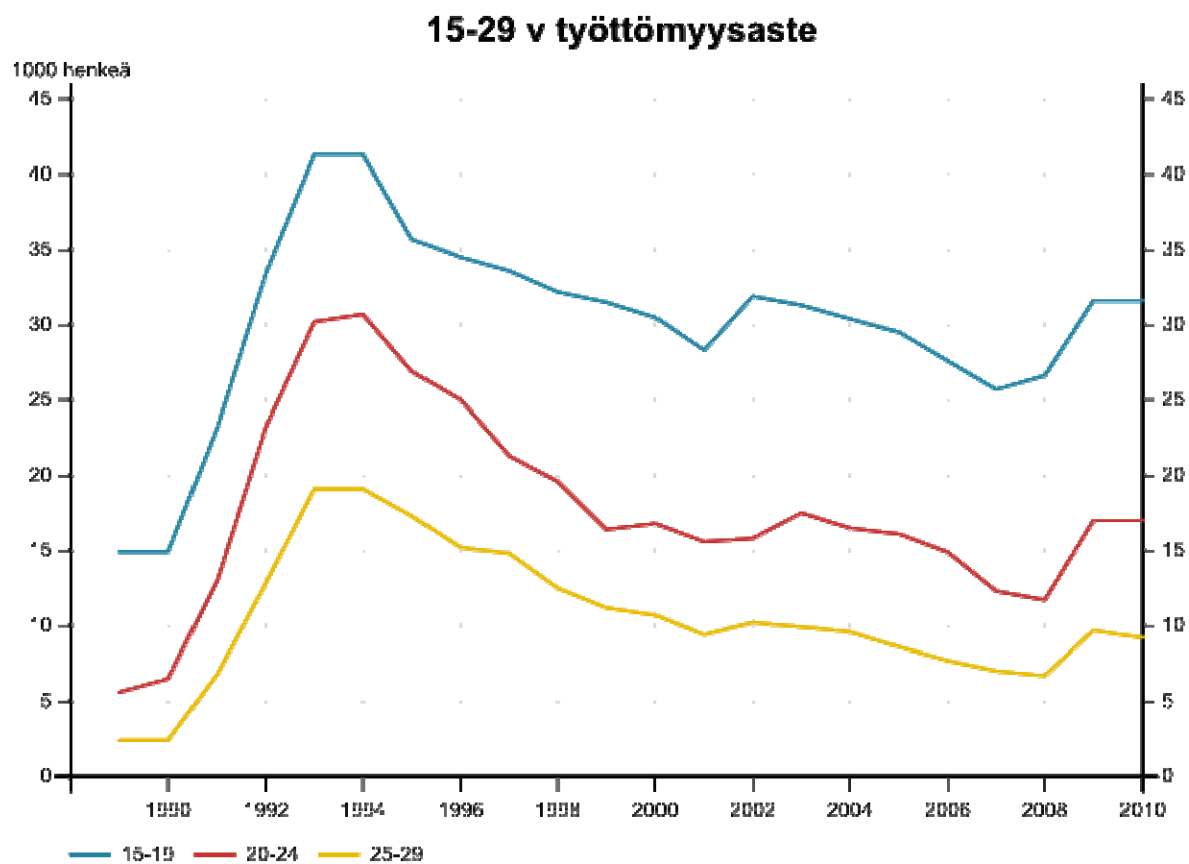
Yhteiskunnassa on tunnistettavissa useita sellaisia ryhmiä, joiden kohdalla osallistumisastetta voitaisiin saada paremmaksi. Yksi tärkeä kohdejoukko ovat ne **noin 40.000 alle 30-vuotiasta, jotka eivät ole hankkineet itselleen koulutusta peruskoulun jälkeen**. Huomattava osa heistä ei hae aktiivisesti työtä. Näiden nuorten mukaan saaminen yhteiskuntaan ja työmarkkinoille on tässä tehtävien ehdotusten ensisijainen tavoite. Nuorten ihmisten syrjäytymisen ehkäiseminen - säästää yhteiskunnan kustannuksia pitkällä aikajänteellä erittäin suuren määrän,
- merkitsee jokaisen yksilön kannalta parempaa elämää, ja
- kolmanneksi vähentää uhkaavan työvoimapulan aiheuttamia ongelmia yrityksille.

Taustatietoja:

- *Työvoiman ulkopuolella* olevia 15-29-vuotiaita nuoria, jotka eivät opiskele eivätkä hae töitä, on kaikkiaan vajaat 60.000 (57.800 v. 2008). Määrä vastaa peräti yhden ikäluokan kokoa. Osa näistä nuorista on opiskellut peruskoulun jälkeen ja hankkinut ammatin, osa myös korkea-asteella, mutta he ovat nyt jääneet työmarkkinoiden ulkopuolelle. *Työttömiä* nuoria, eli sellaisia jotka kuitenkin hakevat töitä, oli lisäksi 52.000.
- Ongelmallisessa tilanteessa ja syrjäytymisvaarassa ovat varsinkin ne työmarkkinoiden ulkopuolella tai työttömänä olevat nuoret, joilla on pohjalla vain peruskoulu. Vain peruskoulun käyneitä *työvoiman ulkopuolella* (32.400) tai *työttömänä* (15.900) olevia nuoria on 48.300 ja kun heistä vähennetään 8.000 äitiys- tai hoitovapaalla olevaa, ongelmatilanteessa olevien nuorten luvuksi muodostuu noin 40.000.
 - o Työvoiman ulkopuolella olevilla nuorilla miehillä (18-29v) verotuksesta ilmenevät vuositulot ovat vain 1.500-2.000 euron luokkaa TEM:n raportin mukaan.

- Työvoiman ulkopuolella olevien nuorten osuus vain peruskoulun käyneistä on jonkin verran noussut 1990-luvun alusta mutta on pysynyt melko vakaana 1990-luvun jälkeen, nyt noin 12 %. Vaikka tilanne ei ole hälyttävästi pahentunut, ulkopuolisten nuorten määrä on kuitenkin liian suuri.

Taantumat taloudessa ja työttömyyden kasvu osuvat yleensä ensimmäisinä nuoriin, kun esim. määräaikaista työsopimuksia ei enää uusita ja rekrytoinneista pidättäydytään. Nuorten työttömyys nousi myös 2008-2009 taantumassa ja on toistaiseksi jäänytkin korkeammalle tasolle. Työttömyysaste ei kuitenkaan ole nuorilla noussut nyt lähellekään sitä korkeaa tasoa, jossa oltiin 90-luvun lama-vuosina. Nuorisotyöttömyys on nyt suunnilleen samalla tasolla, jolla oltiin 10 vuotta sitten 2000-luvun alussa.

Tämänhetkisiä toimenpiteitä

- *Ns. etsivää nuorisotyötä* varten on palkattu runsaat 200 nuorisotyön tekijää 192 kuntaan.
- *Työpajatoiminnalla* pyritään myös tavoittamaan koulutusta vaille olevia nuoria.
- *Ammatillisen koulutuksen aloituspaikkoja* on lisätty, paikkoja on tarjolla vuosittain jopa enemmän kuin ikäluokan määrä.

- *Oppisopimuskoulutuksessa* on vajaa 5.000 vain peruskoulun käyntyttä alle 30-vuotiasta; kaikkiaan ammatillisen peruskoulutuksen oppisopimuskoulutuksessa yli 27.000 opiskelijaa.
 - o Oppisopimuspalkat määräytyvät työsopimuslain ja työehtosopimusten perusteella; palkat oppisopimussuhteessa ovat yleisimmin 10-25 % alle työehtosopimusten alimpien taulukkopalkkojen, suuruusluokaltaan siis 1.100-1.300 e/kk.
 - o Työnantajalle maksetaan oppisopimuskoulutuksessa koulutuskorvausta keskimäärin noin 100 e/kk opiskelijaa kohti.
 - o Lisäksi työnantaja voi saada työttömänä olleen nuoren oppisopimussuhteessa valtiolta palkkatukena yhteensä 880 e/kk.
- Työnantajille, niin yrityksille kuin julkisyhteisöille, voidaan maksaa työttömän työllistämiseen *palkkatukea*; se on käytettävissä myös nuoren yli 17-vuotiaan työttömän henkilön palkkaamiseen. Tuki on 550 e/kk, tietyin edellytyksin voidaan maksaa lisäksi palkkatuen lisäosa 330 e/kk eli yhteensä 880 e/kk.
- *Työhallinnon sähköisessä työnvälityksessä* (CV-netti) tällä hetkellä 13.000 työnhakijan sähköistä työnhakuilmoitusta. Työttömiä työnhakijoita oli elokuussa 2011 yhteensä 235.000. Vain 5 % työttömistä työnhakijoista hakee töitä käyttäen hyväkseen maksutonta, anonyymia, sähköistä työnvälitystä.

Tavoite

- 1) Ensisijaisena tavoitteena on löytää keinoja, joilla saadaan syrjäytymisvaarassa olevat nuoret **hankkimaan itselleen koulutus ja oppimaan ammatti** – tämä on paras väylä myös työllistymiselle.
- 2) Koska kaikkien kohdalla ammatin hankkiminen opiskelun avulla ei eri syistä kuitenkaan onnistu, on tämän ohessa haettava keinoja, joilla nämä nuoret voisivat **päästä työhön, mihin tahansa työhön**, nykyistä helpommin.

Esillä oleva ongelma on tunnistettu jo aikaa sitten ja nuorten syrjäytymisuhka ja sen seuraukset, niin sosiaaliset kuin taloudelliset, on osoitettu useilla tutkimuksilla. Keinot tilanteen korjaamiseksi ovat kuitenkin olleet vaatimattomia ja varovaisia, koskapa tilanne ei ole alkanut korjaantua. Työvoimapolitiikan keinoin on kyetty vain vähäisessä määrin estämään työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämistä. **Nyt tarvitaan aivan uusia ja rohkeita keinoja tilanteen parantamiseksi.**

Keinot

Vaikuttavia keinoja haettaessa on kysyttävä, miksi Suomessa ollaan tilanteessa, jossa meillä on suuri määrä nuoria ihmisiä oppimisen ja työn ulkopuolella. Haettaessa kysymykseen vastausta onkin otettava kantaa ainakin seuraaviin kysymyksiin:

1. miten kyetään havaitsemaan ja tavoittamaan peruskoulunsa päättänyt nuori, joka ei jatka opintoja eikä hakeudu työmarkkinoille?
2. mitkä olisivat luontevimpia tapoja saada nämä nuoret oppimaan ammatti ja löytämään työtä?
3. mitkä tahot yhteiskunnassa ovat niitä, joiden panosta nuorten mukaan saamisessa voidaan vielä nykyisestä nostaa?
4. mitkä tekijät estävät sitä, että nuoria koulutusta vailla olevia otettaisiin työhön?

1) *Ulkopuolisten nuorten tavoittaminen?* Meillä ei ole kattavaa järjestelyä, jossa yhteiskunnan taholta puututtaisiin sellaisen nuoren ihmisen elämään, joka ei peruskoulun jälkeen hakeudu opiskelemaan tai työmarkkinoille. Ns. etsivä nuorisotyö on tähän tähtäävä mutta ei toistaiseksi koko maata kattava. Tehokkaimmin syrjäytymisuhkan alla olevat nuoret tavoitetaan siten, että jokaisessa kunnassa opetusviranomaisilla on tehtävänä seurata koulunsa päättäneiden nuorten tilannetta ja ottaa aktiivisesti yhteys nuoreen, joka on jäämässä jatko-opintojen tai työelämän ulkopuolelle. Tämä sama kunnan velvoite aktiiviseen yhteydenottoon tulisi olla myös tapauksissa, joissa alle 25-vuotias nuori keskeyttää perusasteen jälkeiset opintonsa. Tässä tarvitaan myös moniammatillista paikallisten tahojen yhteistyöverkostoa.

2) *Luonteva toimintamuoto?* Ulkopuolelle jääneiden nuorten saaminen oppilaitosmuotoiseen koulutukseen ei aina ole ratkaisu ongelmaan, koska useasti näiltä nuorilta puuttuu tarvittava motivaatio tämänkaltaiseen oppimiseen. On löydettävä sellaista käytännön toimintaa ja tekemistä, joka pitää nuoren kiinni yhteiskunnassa ja tekemisen myötä tuottaa myös osaamista yksilölle itselleen. Nykyiset oppilaitosmuotoiset mallit samoin kuin oppisopimusjärjestelmä kaipaavat tässä kehittämistä. Ei siis järjestelmien uudistamista kokonaisuudessaan vaan kehittämistä sellaisiksi, että niiden puitteissa löytyy oppimisen malli myös niille, jotka nyt uhkaavat jäädä yhteiskunnan ulkopuolelle.

3) *Mitä tahoja mukaan, mitä käyttämättömiä mahdollisuuksia?* Jos ulkopuolella oleville nuorille halutaan löytää käytännön tekemistä ja työtä, on myös pienet yritykset saatava nykyistä paljon laajemmin mukaan työn ja osaamismahdollisuuden tarjoamiseen nuorille. Vain vähäinen määrä yrityksiä hyödyntää tällä hetkellä oppisopimuskoulutusta nuorten kohdalla. Myös kotitalouksissa voi olla sellaista tehtävää, johon ei kotitalousvähennyksenäkään avulla löydy tekijää, mutta saattaisi olla luontevaa nuorelle ihmiselle.

4) *Mitä kynnyksiä nuoren työhön ottamiselle?* Sekä yritysten että kotitalouksien kohdalla kynnyksinä työn tarjoamiselle nuorelle koulutusta vailla olevalle on sekä palkkauksen taso että yleinen varovaisuus. Kotitalouksien kohdalla kynnyksenä on ilman muuta myös työnantajavelvoitteiden vaativuus. Hyvin voidaan kysyä, onko mitään perusteita vaatia, että nuorelle koulutusta ja työkokemusta kokonaan vailla olevalle henkilölle työstä maksettavan palkan pitää olla millään tavalla sidottu alan työehtosopimuksen palkkataulukoihin tai harjoittelijapalkkoihin. Palkkauksen muuttaminen vapaasti sovittavaksi näiden henkilöiden kohdalla ei varmastikaan johtaisi työmarkkinoilla minkäänlaiseen palkkojen polkuhinnoitteluun, mutta poistaisi varmuudella merkittävän esteen nuoren palkkaa-

miselta työhön. Myös työsuhdeturvasäätely sisältää huomattavia kynnyksiä, kun on kysymys vähänkään riskialttiimmasta rekrytoinnista.

Suomen Yrittäjien ehdotukset

1) Kuntien viranomaisille seurantavastuu. Jokaisen kunnan pysyväksi velvollisuudeksi on lailla säädettävä seurata koulunsa päättäneiden nuorten tilannetta ja ottaa aktiivisesti yhteys nuoreen, joka on jäämässä jatko-opintojen tai työelämän ulkopuolelle tai keskeyttää perusasteen jälkeiset opintonsa. Luontevimmin tämä tehtävä kuuluu kuntien opetusviranomaisille mutta myös sosiaaliviranomaisten panosta tarvitaan. Hallitusohjelmassa luvattu ns. etsivän nuorisotyön laajentaminen koko maahan on kytkettävä tällaisen pysyvän seurantavastuun toteuttamiseen.

Työelämän yhteydessä tapahtuva oppiminen on saatava aivan uudelle tasolle nuorten kouluttautumisen muotona. On tarpeen kehittää sekä oppisopimuskoulutusta että hakea muitakin tapoja saada nuori ihminen oppimaan itselleen ammatti työpaikalla työtä tehden. Niinpä oppilaitosmuotoista koulutusta on mahdollista kehittää huomattavan paljon nykyistä enemmän työpaikalla tapahtuvaksi. Sekä jäljempänä selostettavat oppisopimuskoulutus että työn kautta ammattiin oppiminen pitäisi nähdä ja mieltää ”mestari-kisälli”-toimintamalliksi. Suomessa on merkittävä määrä myös yksinyrittäjiä eläköitymässä jo lähivuosina. Työn kautta oppiminen voisi tarjota ongelmalanteissa olevalle nuorelle myös mahdollisuuden ryhtyä jatkamaan eläkkeelle jäävän yrittäjän työtä. Näitä keinoja esitellään seuraavissa kohdissa 2 ja 3.

2) Oppisopimuskoulutus laajemmin pienten yritysten ja nuorten koulutusmuodoksi. Kehitetään oppisopimuskoulutusta sellaiseksi, että huomattavasti nykyistä suurempi joukko pieniä yrityksiä olisi halukkaita ottamaan nuoria koulutettavakseen oppisopimuksella omien työntekijöiden hankkimiseksi.

Tämänhetkiset korkeat oppisopimuspalkat (keskimäärin 80 % TES:n minimipalkoista) ovat merkittävin yksittäinen este oppisopimuskoulutuksen yleistymiselle. Oppisopimuspalkkojen taso on siis noin 1100-1400 e/kk. Tarkoituksena on, että työnantaja ja oppilas sopisivat jo oppisopimussuhteen alussa koko työnopetuksen aikaisesta palkkauksesta. Palkkaus on kytkettävä nykyistä paremmin työnantajan oppilaalta saamaan työsuoritteeseen.

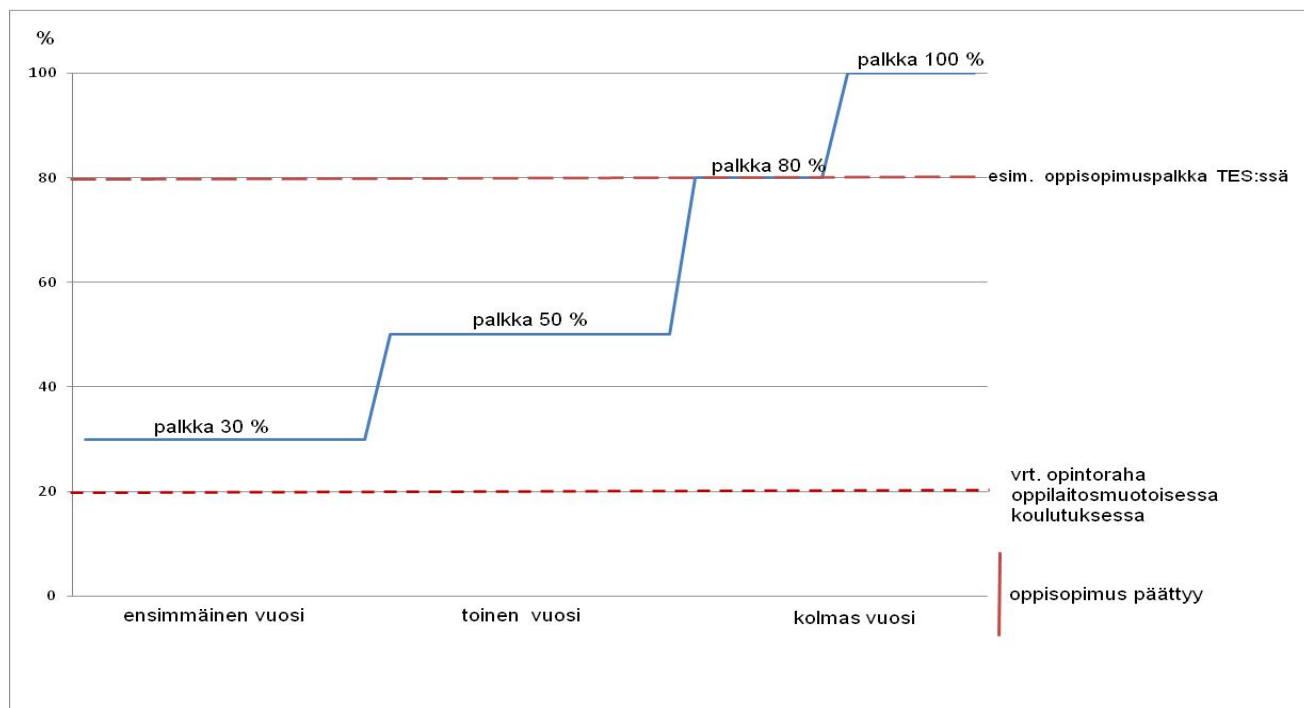
Kolmivuotisessa oppisopimuksessa voitaisiin lähteä siitä, että palkka ensimmäisenä vuonna on 30 %, toisena vuonna 50 %, kolmannen vuoden ensimmäisellä puoliskolla 80 % ja toisella puoliskolla 100 %.

Ehdotuksen tavoitteena on kannustaa nimenomaan pieniä yrityksiä tarjoamaan oppisopimusmahdollisuuksia nuorille nykyistä huomattavasti laajem-

min. Toisaalta ehdotus on kannustava myös nuoren opiskelijan kannalta. Ensimmäisen vuoden palkka (30 % alan TES-palkasta) olisi joka tapauksessa noin 10 prosenttiyksikköä korkeampi kuin opintoraha oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa. Huolimatta oppisopimuspalkan alentamisesta alkuvaiheessa 30 %:iin TES-palkasta, oppilaitoksessa opiskeleva nuori joutuisi siis edelleen tulemaan toimeen lähtökohtaisesti pienemmillä tuloilla kuin oppisopimusoppilas. Toinen kannustin sisältyy viimeisen vuoden toiselle puoliskolle. Nykyisen oppisopimuspalkkatason sijasta oppisopimusoppilaalle maksettaisiin täysi TES:n mukainen palkka, koska hän on silloin hyvin lähellä ammattihenkilön osaamistasoa.

Oppisopimusoppilaan toimeentulon parantamiseksi voitaisiin harkita jonkin asteista opintotukea ainakin ensimmäisen vuoden osalta. Tuki maksettaisiin suoraan oppilaalle. Luonteva tapa tämän toteuttamiseksi voisi olla se, että nykyinen yritykselle maksettava palkkatuki muutettaisiin hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti työnhakijalle eli tässä tapauksessa oppisopimusoppilaalle maksettavaksi henkilökohtaiseksi tueksi. Yritykselle tulisi maksaa edelleen koulutuskorvausta.

Ehdotettu oppisopimusjärjestelmän muuttaminen vaatisi oppisopimuslainsäädännön tarkistamista siten, että lainsäädännöllä vahvistetaan mainitut palkkauksen määräytymisperusteet.

Oppisopimuspalkan portaittainen kehitys. Esim metallialan alin taulukkotuntipalkka on noin 1400 euroa kuukausitasolla. Oppisopimusopiskelijan palkka metallialalla on nyt noin 1200 euron tasoa kuukaudessa. Opintorahan määrä on 38-246 e/kk riippuen mm. opiskelijan iästä ja asumismuodosta. Yli 18-vuotias itsenäisesti asuva saa opintorahaa em. maksimimäärän.

3) Työn kautta ammattiin. Oppisopimuskoulutuksen kehittämisen lisäksi on mahdollista kehittää nykyistä oppilaitosmuotoista kouluttautumista sellaiseksi, jossa oppiminen tapahtuisi jokseenkin pelkästään työssä, yksityisissä yrityksissä.

Ammatilliseen peruskoulutukseen kuuluu nykysääntöjen mukaan vähintään 20 opintoviikkoa 120 opintoviikosta työssäoppimista. Jo nykyiset säännöt mahdollistavat sen, että työssäoppimisen osuus voi olla jopa valtaosa kyseisestä 120 opintoviikosta. Tätä mahdollisuutta tulisi hyödyntää huomattavasti laajemmin.

Kouluttautuminen heti peruskoulun jälkeen ei kaikkia nuoria kuitenkaan kiinnosta. Kynnys päästä halutulle opintolinjalle voi tuntua liian korkealta. Eräs mahdollisuus lähestyä näitä nuoria on se, että heidän valmiuttaan siirryä suoraan työelämään parannetaan. Tässä tarkoituksessa ammattioppilaitoksille voitaisiin antaa tehtävä, jossa nuorille annetaan perusvalmiuksia työpaikalla olemiseksi. Työpaikalle siirryttyään nuoret oppivat käytännön tehtäviä työnantajan ohjauksessa. Yrityksille on varmistettava riittävät edellytykset tämän tehtävän suorittamiseksi. On tärkeitä, että perusvalmiudet antanut oppilaitos huolehtii edelleen omalta osaltaan ohjaustehtävästään.

Ajan kuluessa (esim. 6 – 12 kk) nuorelle selviää, haluaako hän jatkaa kyseisen yrityksen toimialalla ja löytyykö hänen suorittamistaan tehtävistä oma ammattiala. Jos kiinnostus ammatista on virinnyt, nuori voitaisiin ottaa aikuiskoulutusjärjestelmän piiriin. Työsuhteen edelleen jatkuessa hänelle annettaisiin valmistavaa koulutusta ja riittävä määrä opinto-ohjausta. Kun ammattitaito tavoitteeksi asetettuun ammattiin on käsillä, hän antaa näytön osaamisestaan ja saa tutkintotodistuksen. Jos nuori ei edelleenkään halua suorittaa tutkintoa, hän jatkaa mahdollisesti samassa työpaikassaan.

4) Poikkeamismahdollisuus palkkaukseen. Yrityksissä löytyy varmuudella joukko sellaisia avustavia työtehtäviä, joista suoriutuminen ei vaadi mitään erityisosaamista, mutta joita tällä hetkellä tekevät koulutuksen saaneet työntekijät ns. päätyönsä ohessa. On selvää, että pienillä yrityksillä ei ole mitään mahdollisuuksia maksaa pelkästään avustavia tehtäviä tekeväille, kokemattomalle ja kouluttamattomalle henkilölle palkkaa, joka vastaisi edes ko. alan työehtosopimuksen mukaista harjoittelijapalkkaa. Jotta yrityksille olisi mahdollista ottaa työsuhteeseen tällaisia henkilöitä, olisi heidän kohdallaan luovuttava työsuhteen alkuvaiheessa palkan työehtosidonnaisuudesta. Työehtosopimuksen palkkamääräysten velvoittavuutta koskeviin lainsäädännöksiin olisi siten sisällytettävä näitä henkilöitä koskeva poikkeussäännös samaan tapaan kuin on tehty jo ainakin teknologiateollisuuden työehtosopimuksessa.

Luovuttaessa työsuhteen alkuvaiheessa palkan työehtosopimussidonnaisuudesta kokemattoman ja kouluttamattoman henkilön kohdalla voitaisiin mahdollisesti samalla vahvistaa kuitenkin jokin euromääräinen tuntipalkan alaraja.

5) Työnantajan riskiä madallettava palkkauksessa.

Nuoren koulutusta vailla ja mahdollisesti syrjäytymisvaarassa olevan henkilön palkkaaminen muodostaa nykysäännösten puitteissa yrityksen kannalta sen kokoluokan riskin, että palkkaamispäätös jää usein tekemättä. Yrityksen kokemaa riskiä voitaisiin madaltaa kahdella tavalla:

- Oppisopimuskoulutus pitäisi olla mahdollista sopia koeajaksi koko kestoaltaan. Jos yritys havaitsee, että oppisopimussuhde ei tule johtamaan toivottuun lopputulokseen eli rekrytointii yrityksen palvelukseen, yrityksen olisi voitava irtautua sopimuksesta samalla tavoin kuin koeajan puitteissa on mahdollista.
- Palkattaessa koulutusta vailla ja syrjäytymisvaarassa oleva henkilö olisi hänen kanssaan voitava tehdä määräaikainen työsopimus ilman määräaikaaisuudelle muutoin vaadittavia erityisiä perusteita.

6) Kotitaloudet nuorten työllistäjiksi. Varsinkin 16-18-vuotiaiden nuorten on vaikea päästä työmarkkinoille ensimmäisiä työkokemuksia hankkimaan. Yritysten näkökulmasta näin nuorten palkkaamiseen liittyy monia rajoitteita kuten työlainsäädäntö ja työehtosopimusten mukaisten palkkojen korkeus suhteessa nuoren osaamiseen. Nuorten kohdalla tarve on usein hyvin lyhytaikaisista – lyhimmillään muutamia tunteja - työsuhteista, jotka taas eivät sovellu yritysten tarpeisiin.

Yhtenä ratkaisuna tähän nuorten työn tarjonnan ja kysynnän heikkoon kohtaamiseen voisi olla kotitalouksien työnantajaroolin yksinkertaistaminen ja helpottaminen äärimmilleen. Tällaisen työllistämisen elementteinä voisivat olla:

- työehtosopimusten mukaisista palkkaehdoista luopuminen ja työn vapaa hinnoittelu
- nuorten työllistämiseen tarkoitettut työsetelit, joiden avulla kotitalouden työllistämiskustannusta kevennettäisiin; setelin arvo eli julkisen sektorin osuus työllistämisen kuluista voisi olla esim. 50%
- työseteleiden hallinnointi esim. kuntien tai työpajojen toimesta, joilta saataisiin myös työsopimuslomakkeet
- kotitalouden saaman työsetelin julkisen rahoitusosuuden saamisen ehtona olisi, että työ on tehty, palkka todistettavasti maksettu ja että työstä on annettu kirjallinen työtodistus
- työsuorituksina voisivat olla yksinkertaiset kotitalouspalvelut kuten siivous, ruohonleikkuu, lumityöt, kaupassa käynnit, auton pesu ym.
- työsetelien piirissä tehty työ olisi verovapaata, ellei nuori muuten ansaitse saman vuoden aikana verokynnyksen ylittävää palkkatulojen määrää; kotitalouden ei siis pääsääntöisesti tarvitsisi tehdä ennakonpidätyksiä ja –tilityksiä.

- työseteleiden piirissä tehty työ ei kartuttaisi eläkettä, mutta tapaturmavakuutus olisi pakollinen; kotitalouden ei tarvitsisi ottaa eläkevakuutusta mutta tapaturmavakuutusta varten olisi oltava tarjolla esim ns. talkoovakuutusta vastaava järjestelmä.

Työseteleiden käyttö voitaisiin rajoittaa siten, että niillä voitaisiin työllistää esim. alle 20-vuotiaita nuoria. Setelille voitaisiin mahdollisesti asettaa vuosittainen enimmäisarvo kotitaloutta kohti, esim. 1000 euroa.

Kotitalouksien työnantajaroolin hyödyntäminen palkkaseteleiden avulla avaisi nuorille ensimmäisen mahdollisuuden työllistyä, oppia vastuullista toimintaa ja helpottaa myöhempää markkinaehtoista työllistymistä yrityksiin tai lisätä opiskelumotivaatiota.

Järjestelmän toimivuuden varmistamiseksi sen pitäisi olla mahdollisimman yksinkertainen, jotta myös lyhytaikaiset työsuhteet kannattaisi hoitaa työseteleitä käyttäen.

7) Nuorelle velvoite aktiiviseen työnhakuun. Työ- ja elinkeinotoimistojen palvelut on saatava nuorten käyttöön heti peruskoulun jälkeen, tällä hetkellä ikärajana 17 v. Työhallinnon tarjoama sähköinen työnhaku CV-netti – palvelussa olisi tehtävä pakolliseksi sekä nuorille että muillekin työttömyyskorvausta saaville työttömille.